

Sławomir Zieliński

**O POTRZEBIE POWOŁYWANIA SŁUŻB
BADAWCZO-OCHRONIARSKICH
(PRACOWNI NAUKOWO-BADAWCZYCH)
W PARKACH KRAJOBRAZOWYCH**

**The need for assembling research-protection personnel
(scientific-research laboratories) in landscape parks**

Abstract

The author signals as well as endeavors to argue the need to utilize a part of landscape park personnel in research-scientific activities. Starting from the presumption that there are formal (legal) possibilities and very valuable natural areas of these parks requiring the consistent care of science executed in connection with preservation activities (as well as with nature surveys and didactics), it is proposed that a standing research worker be maintained as part of the full time personnel of landscape parks.

KEY WORDS: landscape parks, scientific investigations, research worker, nature conservation.

Przedstawione rozważania stanowią przyczynek do tematu omawiającego potrzebę i możliwości tworzenia małych zespołów naukowo-badawczych w parkach krajobrazowych na wzór pracowni naukowych funkcjonujących obecnie w parkach narodowych (Garbalewski, Zieliński 1993).

Działalność badawczo-naukowa w parkach krajobrazowych — ta prowadzona własnymi siłami — nie została jak dotąd sformalizowana. Jedną z przyczyn — do momentu pojawienia się nowej Ustawy o ochronie przyrody — był brak ku temu jakichkolwiek przesłanek prawnych. Zamieszczenie w tej Ustawie zapisu nakładającego na dyrekcje parków krajobrazowych obowiązek „organizacji działalności naukowej i dydaktycznej na terenie parku i jego otuliny”, stwarza wg autora możliwość

uprawomocnienia trybu powstawania i ustalenia zasad funkcjonowania służb badawczo-ochroniarskich w parkach krajobrazowych (nieco inne interpretacje zapisu Ustawy — patrz np. Wywiad... 1992).

Formalne podjęcie tego typu działań wymaga jednak jeszcze dalszych kroków finalizujących tę kwestię:

1. Potwierdzenia w statucie jednostki organizacyjnej „park krajobrazowy” działalności naukowo-badawczej jako formy działań podstawowych, związanych z ochroną przyrody, inwentaryzacją i dokumentacją przyrodniczą oraz dydaktyką.
2. Uwzględnienia stanowiska „pracownik naukowy” w zarządzeniu określającym stanowiska i wymagania kwalifikacyjne służb parków krajobrazowych.
3. Organizowania na bazie pracowników naukowych małych pracowni (zespołów) naukowo-badawczych.
4. Określenia instytucji opiniującej zatrudnianie i okresową weryfikację pracowników naukowych, koordynującej ich działania, zatwierdzającej tematy badawcze, plany pracy, pomagającej w organizacji sympozjów, szkoleń, kursów itp., ułatwiającej kontakty z pracownikami naukowymi parków narodowych i innych ośrodków naukowych.

Wymagania względem kwalifikacji kandydatów na etatowych pracowników naukowych parków krajobrazowych oraz metody zdobycia dobrych naukowców powinny być analogiczne, jak stosowane i proponowane do stosowania w parkach narodowych (patrz Symonides 1993).

Argumentów za powstawaniem służb badawczo-ochroniarskich w parkach krajobrazowych jest wiele, a wśród nich:

1. Objęcie stałą opieką naukową terenów parków i ich otulin, w tym miejsc mniej atrakcyjnych dla naukowców „z zewnątrz”. Typ opieki mniej lub bardziej ciągłej w czasie, uwzględniający — oprócz uprawiania „czystej” nauki — również wszelkie spostrzeżenia i działania bezpośrednie w zakresie ochrony przyrody oraz dokumentacji przyrodniczej obszaru parku (otuliny).
2. Wszelka, w miarę posiadanych środków — finansowa i

- techniczna, oraz w miarę możliwości — merytoryczna pomoc instytucjom i osobom prowadzącym badania w parku (otulinie).
3. Gromadzenie przyrodniczych (i innych) zbiorów dowodowych oraz ich naukowe opracowywanie (patrz np. Pawłowski 1993).
 4. Prowadzenie bieżącej ciągłej inwentaryzacji przyrodniczej parku (otuliny) (patrz np. Rozmowa... 1992).
 5. Zgłaszanie udokumentowanych wniosków (także do planu ochrony parku) tworzenia nowych oraz postępowania w już istniejących obiektach ochrony przyrody w parku (otulinie).
 6. Rozeznanie i proponowanie gatunków do objęcia ochroną na terenach parkowych.
 7. Zaspokajanie zapotrzebowania części społeczeństwa na rzetelną i fachową informację przyrodniczą (rola muzeów i innych form oddziaływania np. prelekcji, publikacji).
 8. Prowadzenie ewidencji wszystkich tematów badawczych prowadzonych w parku (otulinie), dokumentacji taksonów, bibliografii.
 9. Wspomaganie innych form działalności służb parkowych, w szczególności edukacji, a także korygowanie lub wspieranie opinii (decyzji) w kwestiach dotyczących np. turystyki, gospodarki leśnej, zagospodarowania przestrzennego na terenie parku (otuliny).
 10. Uzupełnienie sieci pracowni naukowych obsługujących wielkoobszarowe obiekty szczególnie chronione (parki narodowe i krajobrazowe), np. dla prowadzenia badań porównawczych w parkach o zbliżonym charakterze, znajdujących się pod podobną presją czynników negatywnych, a różniących się rangą ochrony.
 11. W pewnej liczbie parków krajobrazowych funkcjonują muzea — już w ich definicji zawartej w Ustawie o ochronie dóbr kultury i o muzeach określone jest m. in. prowadzenie badań naukowych.
 12. Kilka parków krajobrazowych kandyduje w bliższej bądź

dalszej przyszłości — zgodnie z programem rozwoju sieci parków narodowych w Polsce (Denisiuk i in. 1991) — do uzyskania statusu parków narodowych.

Poruszone tutaj kwestie niekoniecznie muszą wiązać się z tworzeniem nowych miejsc pracy dla pracowników naukowych, chociaż uważam, że byłby to wariant najkorzystniejszy (aczkolwiek mało w tej chwili realny). Istnieją pewne rezerwy etatów np. w pionach administracyjnych parków krajobrazowych. Nie bez znaczenia jest fakt, że wiele osób zatrudnionych na stanowiskach „pracowników merytorycznych” prowadzi działalność naukowo-badawczo-ochroniarską, będąc de facto pracownikami naukowymi (w pełnym lub niepełnym tego słowa znaczeniu).

Uważam, że prowadzenie badań naukowych „siłami własnymi” powinno stać się jedną z podstawowych form działań służb parków krajobrazowych. Sądzę, że zaistniały obecnie warunki dla tworzenia na potrzeby ochrony tych nierzadko bardzo wartościowych obiektów, małych zespołów badawczo-naukowych. Tę szansę warto wykorzystać.

L I T E R A T U R A

- DENISIUK Z., DYRGA Z., KALEMBA A., PILIPOWICZ W., PIOTEREK G. 1991. Rola parków narodowych w ochronie szaty roślinnej i krajobrazu. Stud. Naturae ser. A, 36: 1—88.
- GARBALEWSKI A., ZIELIŃSKI S. 1993. O potrzebie tworzenia małych pracowni naukowych w parkach krajobrazowych. Parki Narod. 3: 14.
- PAWŁOWSKI J. 1993 (mscr.). Gromadzenie i przechowywanie kolekcji naukowych, Materiały studium podyplomowego „Ochrona Parków Narodowych”.
- Rozmowa z dr inż. Janem WRÓBLEM, dyrektorem Krajowego Zarządu Parków Narodowych. Przegl. Leśn. (1992) 2, 6: 9.
- SYMONIDES E. 1993. Badania naukowe w parkach narodowych. Organizacja badań. Parki Narod. 4: 5—6.
- Wywiad z dyrektorem Zarządu Parku Krajobrazowego Puszczy Knyżyńskiej mgr inż. Bogusławem DEPTUŁĄ. Terra Sana (1992) 3: 4—5.

Adres autora:

ul. Grunwaldzka 136/8 B
80-264 Gdańsk